

Handläggare
Anders Håkansson
Telefon: 08-508 36 200Till
Äldrenämnden den 21 april 2020

Underlag för budget 2021 med inriktning 2022 och 2023 för Äldrenämnden

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till budgetunderlag för år 2021 med inriktning för 2022 och 2023 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.

Patric Rylander
Förvaltningschef

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	3
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	3
2 Nämndens verksamhetsområde	4
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	13
3.1 Drift.....	13
3.2 Investeringar.....	14
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	14
4 Lokalförsörjningsplan.....	14
4.1 Inledning	14
4.2 Annan kommunal verksamhet.....	14
4.2.1 Nuläge 31 januari 2020	14
4.2.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	15
4.3 Övrigt	15
4.3.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling	15
4.3.2 Samverkan.....	15
4.3.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år	15

Bilagor

Bilaga: 1.2.1-108-2020 ÄN 2021-2023

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Under respektive inriktningsmål nedan anges de strategiska satsningarna i punktform för hur nämnden bidrar till kommunfullmäktiges inriktningsmål under treårsperioden.

Stockholms stads verksamheter liksom stadsledningskontoret arbetar för närvarande intensivt för att begränsa smittspridningen av det nya viruset covid-19. Ärendet innehåller ingen ekonomisk eller verksamhetsmässig analys av konsekvenser utifrån pandemin på planperioden. Detta på grund av att dess konsekvenser är mycket svåra att överblicka i dagsläget samt att pågående analysarbete är i uppstartsfas. Ärendet utgår således från ett normalläge men med vetskap om att pågående pandemi kommer att få stora konsekvenser på stadens verksamheter och ekonomiska förutsättningar.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Under de kommande åren är ett tryggt och säkert kvarboende i ordinärt boende en högst angelägen fråga. För att möjliggöra detta ser förvaltningen att följande områden behöver prioriteras:

- Förebyggande arbete för att bryta ofrivillig ensamhet och isolering.
- Uppsökande arbete för att i ett tidigt skede nå äldre med behov av stöd och hjälp.
- Tidig planering kring det framtida boendet för ett fortsatt självständigt liv som äldre
- Satsning på anhörigstöd samt utveckling av insatser som främjar detta som dagverksamhet och korttidsboende.
- En målgruppsanpassad hemtjänst genom en organisationsstruktur som stöttar kompetensförsörjning, innovation, kontinuitet och en god arbetsmiljö.
- Samordningsinsatser kring sårbara grupper som äldre med psykisk ohälsa, missbruksproblematik samt riskerar hemlöshet.
- Kontinuerlig uppföljning och utvärdering av omställningen till *Nära vård*, på en övergripande nivå och i samverkan med Region Stockholm, för att säkerställa en välfungerande vård- och omsorgskedja.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

- I samarbete med övriga berörda förvaltningar ansvarar äldreförvaltningen för den strategiska boendeplaneringen för äldre.
- Äldreförvaltningen följer stadens miljöprogram, interna riktlinjer för miljöarbetet samt transport- och resepolicy som gäller alla resor och transporter som görs i tjänsten.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

- Äldreförvaltningen arrangerar grundutbildning och utbildningar med fokus på språklig kompetens och demens inom äldreomsorgen.
- Äldreförvaltningen arrangerar kompetensutveckling för att kunna behålla och rekrytera personal till äldreomsorgen.
- Äldreförvaltningen är aktiv i en rad projekt för att staden ska kunna erbjuda såväl omsorgstagare som medarbetare moderna, digitaliserade tjänster.
- Genom äldreförvaltningens deltagande i olika samarbeten och projekt inom forskning

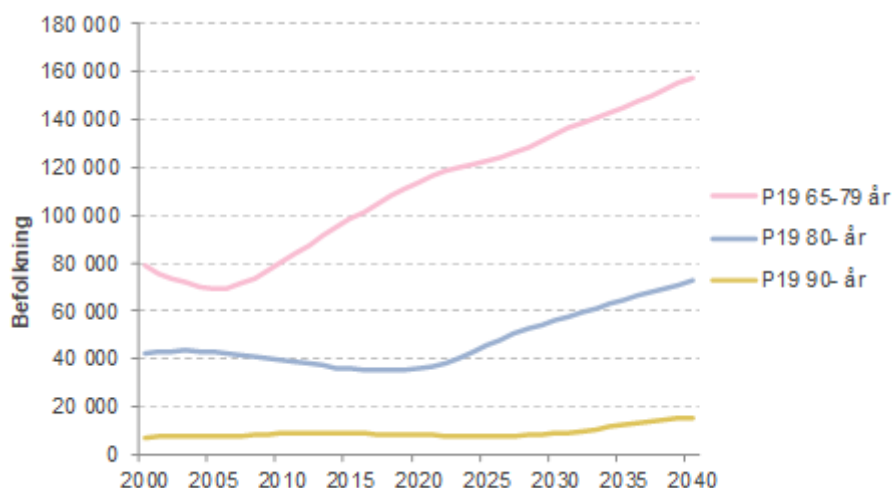
och akademisk utbildning, såväl nationellt som internationellt, främjas äldreomsorgen.

- En ekonomi i balans med tillhörande noggrann ekonomiuppföljning stärker förutsättningarna för en långsiktig planering av verksamheten.

2 Nämndens verksamhetsområde

Den äldre befolkningen ökar

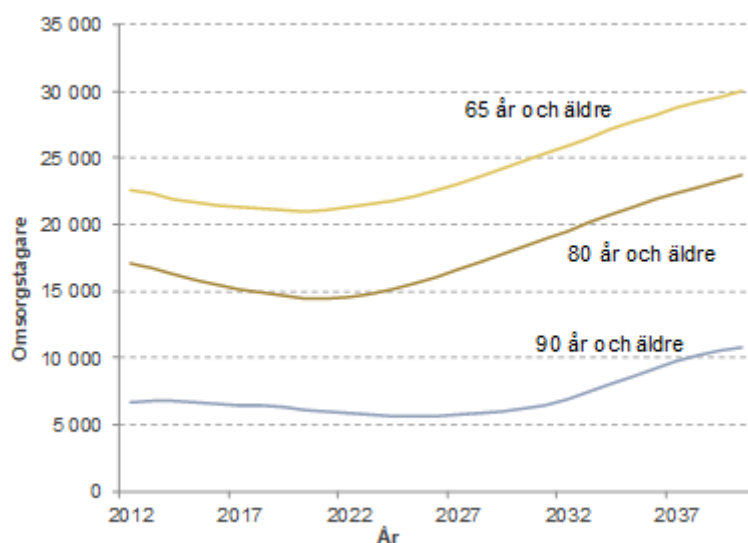
Enligt Stockholms stads senaste befolkningsprognos har staden drygt 962 000 invånare varav 146 200 personer är 65 år eller äldre, vilket utgör cirka 15 procent. I enlighet med diagrammet nedan väntas antalet yngre äldre, under 80 år, öka stort i staden fram till 2040. Idag uppgår antalet yngre äldre till cirka 110 600 personer och inom den närmaste femårsperioden beräknas gruppen öka med drygt 12 000 personer. Det är framförallt utvecklingen för dem över 80 år som har inverkan på behovet av äldreomsorg. Efter att antalet personer inom gruppen minskat under ett antal år ökar nu denna grupp för att till år 2025 ha ökat med cirka 10 000 personer. För de allra äldsta, över 90 år, beräknas en fortsatt minskning ytterligare några år.

Figur. Befolkning perioden 2000–2018 och prognos 2019–2040. Källa: Sweco

Behovsutveckling äldreomsorg – prognos

En viktig aspekt är hur stadens befolkningsökning kommer att påverka behovet av äldreomsorg. Sweco tar årligen fram prognoser för behovsutvecklingen utifrån ett antal antaganden. Även om antalet äldre ökar, och antalet år med omsorg är densamma men inträffar senare livet, finns det faktorer som pekar på att behovet av omsorg inte ökar i motsvarande takt. Det kan bero på hälsoförbättringar, ökad utbildningsnivå, ökat sammanboende samt medicinsk och teknisk utveckling som underlättar vid framför allt somatiska funktionsnedsättningar. Det är i första hand utvecklingen av äldres kognitiva hälsa som bedöms vara avgörande för behoven av omsorg. Som särskilt sårbara grupper ses äldre som både är ensamboende och barnlösa.

Figur. Omsorgstagare perioden 2012–2019 samt prognos 2020–2040. Källa: Sweco

Diagrammet ovan visar omsorgsvolym och prognos för hemtjänst, vård- och omsorgsboende och korttidsvård. Från och med år 2021 väntas det totala antalet äldreomsorgstagare i staden att öka. Inom en femårsperiod beräknas staden ha cirka 1 150 fler omsorgstagare jämfört med idag varav knappt 900 fler i behov av hemtjänst och 200 fler i behov av vård- och omsorgsboende. År 2040 beräknas antalet personer med omsorgsbehov uppgå till 30 000 vilket kan jämföras med dagens drygt 21 000. Ökningen av antalet äldre innebär att staden behöver ha en god framförhållning när det gäller planering, samverkan, förebyggande arbete och omfördelning av resurser.

Jämställdhets analys

En majoritet av omsorgstagarna inom stadens äldreomsorg är kvinnor, drygt 68 procent, vilket kan förklaras med att kvinnor generellt har en högre medellivslängd än män. Då mäns medellivslängd nu ökar leder det sannolikt till ett ökat sammanboende på sikt. I och med att par ofta har mindre omsorg än ensamboende, och att fler kvinnor än män utför anhängiginsatser, är det ut ett jämställdhetsperspektiv viktigt att staden uppmärksammar och möter upp behoven av anhängigstöd.

Ordinärt boende

Förebyggande arbete

En befolkning som blir allt äldre ställer ökade krav på förebyggande insatser för att skjuta fram behov av insatser från äldreomsorgen. Äldreförvaltningens pågående uppdrag med att stödja utvecklingen av förebyggande arbete behöver därför intensifieras de närmaste åren. Aktuella och angelägna utvecklingsområden är samverkan inom stadens verksamheter och med primärvård, idrottsförvaltning och civilsamhället. En bred samverkan är nödvändig för att bland annat minska ofrivillig ensamhet och digitalt utanförskap samt för att utveckla det fallförebyggande arbetet.

Äldreförvaltningen fortsätter arbetet med att implementera plattformen *Hållbar hälsa* i syfte att äldre personer ska kunna behålla en god hälsa och ha möjlighet att bo kvar hemma. För

ytterligare insatser i det förebyggande arbetet vill förvaltningen, i samarbete med andra förvaltningar, undersöka möjligheterna att inrätta en hälsovecka där staden presenterar olika teman för att främja ett aktivt och hälsosamt liv.

Att motverka social isolering och ofrivillig ensamhet är ett prioriterat område oavsett boendeform. Digitala produkter och tjänster för dessa syften är förhållandevis möjligt att införa lokalt i verksamheter. Detta utan vidare utredning och i vissa fall med utrustning som redan finns i verksamheten. Exempel på detta är lösningar inom *Meningsfull tillvaro* som syftar till att minska ofrivillig ensamhet och skapa stimulans i vardagen. Äldreförvaltningen avser under treårsperioden att stärka arbetet med att undanröja hinder av systemkaraktär som exempelvis uppkopplingsproblem samt bidra till att sprida framgångsrika arbetssätt.

Sårbara grupper

Då den psykiska ohälsan hos äldre ökar behöver staden utveckla det förebyggande arbetet med att möta behoven hos dessa individer. Det finns olika riskfaktorer för att drabbas av psykisk ohälsa, där åldrandet och ofrivillig ensamhet är faktorer som påverkar.

Även arbetet med att motverka att äldre hamnar i hemlöshet behöver utvecklas. För att förhindra vräkningar krävs strukturer för en välfungerande och långsiktig samverkan inom organisationen samt med primärvård, bostadsföretag med flera.

Staden behöver utveckla det uppsökande arbetet för att fånga upp sårbara målgrupper i ett tidigt skede. Samverkan mellan beställare och utförare samt primärvården behöver intensifieras.

Samhandläggning i enskilda ärenden där kompetens behövs från såväl äldreomsorg, socialpsykiatri och vuxen missbruk behöver utvecklas ytterligare. Det ska finnas en övergripande och tydlig bild över processen från hemlöshet till bostad. Det ska också tydliggöras hur den enskilde, utifrån individuella förutsättningar, kan stödjas exempelvis genom en stödperson/lotsfunktion. Insatserna för de som blivit hemlösa ska ha ett tydligt mål så att den enskilde ska komma vidare till ett mera stadigvarande boende. Stadigvarande boendeformer för äldre med psykisk ohälsa och eller missbruksproblematik som inte klarar ett självständigt boende behöver tillskapas.

Yngre äldre (65-75 år) som är i ett tidigt skede i demenssjukdom är en utsatt grupp. Det saknas idag öppna träffpunkter anpassade för denna målgrupp. Det projekt som Demensförbundet drivit med samtalsgrupper för nydiagnostiserade demenssjuka har nu avslutats och det finns i nuläget inget motsvarande stöd att erbjuda. Det är viktigt att tidigt få kännedom om gruppen för att tillgodose deras behov och för att motverka akuta insatser i ett senare skede. Äldreförvaltningen behöver därför samarbeta med socialförvaltningen i uppdraget med att bygga upp ett stadsövergripande stödcentrum för yngre personer med demenssjukdom.

Äldre människor är en utsatt grupp för brott, i synnerhet när det gäller bedrägerier. Dialog med stadens kommunpolis har påbörjats men behöver vidareutvecklas. Stockholm stads äldre behöver få kontinuerlig information om olika typer av brott som förekommer och hur de kan skydda sig. Kanaler för detta behöver utvecklas.

Våld i nära relation är ett annat prioriterat område. I syfte att kunna rikta resurser för att ge rätt stöd och hjälp till personer som blivit utsatta för våld eller utsätter andra för våld behöver staden inventera omfattningen av behovet. Detta för att få en uppfattning om vilka resurser

som behövs och hur de ska riktas.

Stöd till anhöriga

I takt med att antalet äldre ökar och fler vill bo kvar i sina hem krävs en utveckling av stadens stöd till anhöriga. En viktig uppgift för äldreomsorgen är att de som hjälper, stödjer eller vårdar en närstående får information om möjligheter att få stöd och avlastning för egen del. En förutsättning för en effektiv information är att det finns en digital plattform som är anpassad för målgruppen och som även möjliggör kommunikation med anhöriga.

Anhörigavlastning i form av korttidsboende en särskilt angelägen uppgift för staden. För att avlastningen ska få avsedd effekt behöver den som vårdar en närstående känna sig trygg med att lämna över ansvaret för den närstående till korttidsboendet. Mot bakgrund av uppföljningar inom stadens korttidsboenden ser förvaltningen att det finns ett behov av att utveckla verksamheternas kommunikation med anhöriga samt det sociala innehållet i verksamheten. Detta genom en noggrann planering inför mottagandet och hemgång samt ökat fokus på den sociala tillvaron under vistelsetiden.

Även dagverksamhet är en viktig insats för anhörigavlastning. Uppföljningar visar att det finns en viss efterfrågan på flexibla öppettider på vardagar samt möjlighet till dagverksamhet även på helger. I dagsläget utgår ersättning till utföraren per beslutad närvarodag, oavsett dag eller tid på dygnet. I de fall staden ser ett behov av mer flexibla öppettider kan ersättningen utanför dagtid därför behöva ses över.

Lämpliga bostäder

Flertalet äldre bor i otillgängliga fastigheter vilket kan försvåra möjligheten att klara sig själv och därmed ge ett ökat behov av insatser från äldreomsorgen. Det behövs en tidig planering kring det framtida boendet för att äldre ska kunna ha ett fortsatt självständigt liv.

Utöver information om tekniska och digitala lösningar som underlättar är information om tillgängliga boenden på den ordinarie bostadsmarknaden av stor vikt. Ett ökat antal seniorlägenheter kan minska behovet av hemtjänst, skjuta upp behovet av vård- och omsorgsboende samt bidra till en ökad rörlighet inom bostadsmarknaden. Micasa har tagit fram en plan för utbyggnad av seniorboenden med hyresrätt. Detta förutsätter att stadens seniorlägenheter som boendeform svarar upp mot efterfrågade behov vad gäller tillgänglighet, trygghet och gemenskap samt har en hyressättning som målgruppen kan klara. Privata och idéburna aktörers initiativ bör stimuleras för att uppnå en mångfald av boendeformer som kan attrahera olika målgrupper.

Flera av de äldre som söker seniorlägenhet via Micasas särskilda förmedlingsregler är ålderstigna med stort hjälpbehov vilket leder till ökade förväntningar på Micasas seniorboenden. En närmare uppföljning av frågan kan därför behövas.

Hemtjänst

Staden driver sedan flera år tillbaka ett utvecklingsarbete för att anpassa hemtjänsten utifrån pågående och kommande strukturella förändringar. För att få en tydlig helhetsbild av arbetet ska en kartläggning göras av genomförda och pågående utvecklingsarbeten. Kartläggningen kommer ligga till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet och revideras årligen. I kommande utvecklingsarbete vill äldreförvaltningen särskilt lyfta fram satsningar på ett anpassat ledarskap och förbättrad arbetsmiljö. Arbetsmiljön påverkas i hög grad av närheten till

ledningen, förtroende samt eget handlingsutrymme och därför behöver staden se över hemtjänstens organisation för att utröna vad ett optimalt antal medarbetare per chef är.

Det framtida rekryteringsbehovet inom äldreomsorgen innebär att staden behöver vara en attraktiv arbetsgivare där arbetsmiljön väger tungt.

Arbetet inom hemtjänsten är många gånger mångfacetterat och krävande. Att få stöd i sitt arbete och regelbunden kompetensutveckling är därför en nödvändighet för såväl en bra arbetsmiljö som att ha rätt förutsättningar att utföra alla moment som ingår i arbetet. Schemalagd reflektion för personalen inom hemtjänsten har visat sig ge positiva effekter på såväl personalens arbetsmiljö som verksamhetens kvalitet. Det är därför angeläget att äldreförvaltningen fortsätter stödja stadsdelsförvaltningarna i detta arbete.

Särskilt boende

Antalet personer med behov av heldygnsomsorg på vård- och omsorgsboende kommer inom den närmaste tioårsperioden att öka med cirka 900 personer jämfört med idag. Utöver planeringen för nyproduktion, som pågår inom ramen för den stadsövergripande boendepaneringen, kommer det ökade behovet att ställa krav på verksamheternas innehåll och förmåga att möta nya utmaningar. Äldreförvaltningen ser framför allt ett behov av att säkerställa att personalen har geriatrisk kompetens för att möta kommande behov av en mer kvalificerad omvårdnad.

Den demografiska utvecklingen av de utrikes födda äldre behöver följas för att kunna möta en ökad efterfrågan av språkliga och kulturella vård- och omsorgsboenden.

Äldreförvaltningen har tidigare utrett förutsättningarna för ett vård- och omsorgsboende för äldre döva och dövblinda och på sikt kan en teckenspråkig inriktning behövas. Initialt finns behov av att inrätta en uppsökande funktion för att nå denna målgrupp.

Äldreförvaltningen noterar ett ökat behov av nya inriktningar inom särskilda boenden. Utöver språkliga inriktningar påtalar stadsdelsförvaltningarna behovet av inriktning mot äldre med socialpsykiatrisk problematik, med eller utan missbruk. Ett exempel är äldre personer som bor i ordinärt boende med boendestöd som behöver allt mer insatser från hemtjänst. De skulle istället behöva ett boende med särskilt stöd. Till socialpsykiatrins stödboenden kan ingen flytta som fyllt 65 år och de är inte heller att betrakta som permanenta boenden. För att säkra boendesituationen för dessa individer behöver en inventering göras av vilket stödbehov och vilka kompetenser som behövs samt vilka möjliga boendeformer av varaktig karaktär som finns.

Nationella kvalitetsregister

De nationella kvalitetsregistren infördes inom äldreomsorgen genom satsningen *Bättre liv för sjuka äldre*. Genom att vård- och omsorgsboenden använder kvalitetsregistren främjas långsiktiga, målmedvetna och systematiska arbetsmetoder med sikte inställt på kontinuerliga förbättringar. I förlängningen bidrar även kvalitetsregistren till evidensbaserade arbetsmetoder genom beprövad erfarenhet.

De kvalitetsregister som finns är:

- Senior alert som syftar till att stödja verksamheternas preventiva arbete gällande fall, trycksår, undernäring och munhälsa.
- Svenska palliativregistret som syftar till att genom datainsamling förbättra den

palliativa vården.

- BPSD-registret som syftar till att genom multiprofessionella vårdåtgärder minska beteendemässiga och psykiska symtom hos personer med demenssjukdom.
- SveDem som syftar till att genom datainsamling utveckla och förbättra vården av demenssjuka personer.

Det finns en stor spridning inom stadens vård- och omsorgsboenden hur långt de kommit i arbetet med användandet av kvalitetsregistren. Det är därför angeläget med fortsatt stöd till verksamheterna för att arbetssättet ska bli en naturlig del i det i det systematiska kvalitetsarbetet.

Nationella minoriteter

Genom att staden är förvaltningsområde för finska, samiska och meänkieli måste det planeras för att tillgodose behov av omsorg på dessa språk, exempelvis saknas dagverksamhet för finstalande idag. Staden har även en strategi för romsk inkludering. Kartläggning av språkkompetens hos personal och behovsinventering måste genomföras kontinuerligt samt fortsatta informations- och utbildningssatsningar. En strategi för att rekrytera personal med rätt kompetens kan behövas.

Samverkan i ”Nära vård”

De kommande åren ska regionerna tillsammans med kommunerna arbeta för att utveckla samverkan mellan huvudmännen. Etablering av långsiktig samverkan är en framgångsfaktor för det fortsatta arbete och en förutsättning för att kunna ställa om till en Nära vård. En central del i den samverkan är att Region Stockholm och kommunerna i länet har en gemensam målbild för omställningen. Utskrivningsprocessen med utskrivningsklara patienter från slutenvård ska kontinuerligt följas upp, utvärderas och utvecklas.

Tryggt mottagande i hemmet är nu implementerat i hela staden. Det är angeläget att inför den kommande treårsperioden ta ställning till hur Tryggt mottagande i hemmet fortsättningsvis ska organiseras och finansieras.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen är en stor och viktig fråga för framtidens äldreomsorg. Med en ökande andel äldre och en minskande andel befolkning i yrkesför ålder kommer behovet av medarbetare till äldreomsorgen att öka.

De medarbetare som redan är anställda måste få rätt förutsättningar för kompetensutveckling och möjlighet att utvecklas så att de stannar kvar inom äldreomsorgen. Det är därför viktigt att staden satsar på alternativa och mera flexibla utbildningsformer så att medarbetarna får ökade möjligheter att tillgodogöra sig utbildning. Det kan handla om arbetsplatslärande genom digitala utbildningar och digitala hjälpmedel som exempelvis program för översättning och språkinläring.

De medarbetare som har svenska som andraspråk behöver utbildning i vård omsorg och svenska parallellt och därför behöver satsningarna på anpassade kurser som kombinerar språk med vård och omsorg fortsätta. Förvaltningen ser också ett behov av att fortsätta samarbetet med arbetsmarknadsförvaltningen med att hitta gemensamma arbetssätt och projekt för att få in fler medarbetare inom äldreomsorgen.

Fler språkombud behöver utbildas och nätverk för språkombud och chefer som avser arbeta

språkstödjande behöver arrangeras regelbundet. Det bör finnas språkombud på varje arbetsplats och cheferna ska veta hur de arbetar med ett språkstödjande ledarskap. Det kan dock finnas anledning att undersöka även andra språkstödjande metoder.

Den åldrande befolkningen ställer krav på att medarbetarna har specialistkunskap i kvalificerad omvårdnad och hälso- och sjukvård. Statens offentliga utredning om skyddad yrkestitel för undersköterskor visar att kompetensen inom vård- och omsorg på undersköterskenivå behöver stärkas och tydliggöras. Skolverket har i samband med utredningen lagt förslag på en nationellt sammanhållen utbildning för vårdbiträden och undersköterskor. Förvaltningen har inlett ett arbete med att anpassa kursutbudet enligt Skolverkets föreslagna krav.

Äldreförvaltningen ser ett framtida behov av att erbjuda utbildning för undersköterskor i välfärdsteknik, psykiatri, geriatrik funktionsnedsättning, rehabilitering i hemmiljö och gerontologi. Även grundläggande utbildning inom området mat och måltider samt nutrition behöver fortgå.

Grundutbildning för omvårdnadspersonal

I de ordinarie utbildningarna till vårdbiträde och undersköterska bör kravet på förkunskap i svenska höjas från nuvarande nivå motsvarande årskurs nio i svenska till gymnasienivå motsvarande svenska som andraspråk 1. Justeringen gör att de som går utbildningen får samma kunskaper som de som gått utbildningen i övriga landet.

Kompetensutveckling för chefer

Uppföljningar har visat att chefer inom äldreomsorgen behöver kompetensutveckling i arbetet med att systematisk planera, leda och utveckla verksamheterna samt att leda en verksamhet i förändring. Äldreomsorgen behöver rusta skapa rätt förutsättningar för att attrahera och behålla för kompetenta verksamhetsnära ledare så att de har rätt förutsättningar så att dessa klarar uppdraget med ökade krav i takt med samhällsutvecklingen.

Värdegrundsarbete

Värdegrundsarbetet måste ske kontinuerligt för att hållas levande. Äldreförvaltningen behöver fortsätta att utbilda värdegrundsledare samt ta fram material som underlättar för arbetsplatserna att arbeta konkret med värdegrunden och som även berör frågor kring diskriminering.

Akademiska noder

Äldreförvaltningen fortsätter samarbetet med stadens högskolor i syfte att främja verksamhetsutveckling, forskning, innovation och akademisk utbildning inom äldreomsorgen. Staden är också en del av ett nationellt nätverk för akademiska noder och har inlett ett samarbete om akademiska noder i socialförvaltningens verksamheter. Fördelarna med att knyta verksamheten närmare högskolorna är många och äldreförvaltningen ser därför gärna att fler stadsdelsförvaltningar vill ansöka om att bli en akademisk nod.

Samverkan inom EU och internationella kontakter

Äldreförvaltningen arbetar med EU-frågor för att ta tillvara stadens och stockholmarnas intressen och påverka policyinriktningen på äldre frågor i Europa. Förvaltningen kommer att se över möjligheterna att söka EU-finansiering för några identifierade utvecklingsområden

samt även göra viss omvärldsbevakning i form av studiebesök, framför allt inom Norden.

Digitalisering och välfärdsteknik

Prioriteringarna inom digitaliseringsområdet de närmaste åren är:

1. Modernisering av sociala system
2. Smarta lås
3. Digitala inköp
4. Digital nattillsyn
5. GPS trygghetslarm

Äldreförvaltningen har i uppdrag att leda utvecklingen och digitaliseringen av äldreomsorgen. Ansvar för utveckling av digitala och andra välfärdstekniska lösningar fördelas mellan olika aktörer inom staden. Äldreförvaltningen samverkar med stadsdelsförvaltningar, bostadsbolag, stadsledningskontoret och de bolag som ansvarar för infrastruktur i form av fiber och annan överföringsteknik för att lösa frågorna kring digitalisering inom äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen ser behov av ett verksamhetsnära stöd för utveckling och implementering av välfärdsteknik inom stadsdelsförvaltningarna de kommande åren.

Socialtjänsten och hälso- och sjukvården är välfärdsområden där digitalisering innebär stora möjligheter att göra direkt skillnad för den enskilde medborgaren genom ökad trygghet, självständighet och meningsfullhet. Teknik kan bidra till att fördröja behovet av äldreomsorg och att öka självständighet för personer som har vård- och omsorgsinsatser i hemmet.

Tekniken förväntas även bidra till en effektivisering och kvalitetsutveckling inom omsorgsverksamheterna. Arbetet med digitalisering ska samtidigt beakta juridiska aspekter, enskildas skydd mot intrång i den personliga integriteten, behov av sekretesskyddad åtkomsthantering kring personuppgifter och samtyckesfrågor. Därför behöver ett brett införande av välfärdsteknik drivas på olika sätt beroende på förutsättningar och tillämpningar.

Under den närmaste treårsperioden kommer staden att stå inför behov av att förnya och införa ytterligare trygghetsskapande teknik, aktuella prioriteringar är GPS-larm och digital nattillsyn.

För att möta den fortsatta digitaliseringen och supporten av tekniken förändras Stockholms Trygghetsjourns uppdrag och organisation. När det gäller trygghetsskapande teknik inom vård- och omsorgsboenden finns det goda argument för att staden bör göra en gemensam upphandling.

Smarta lås

Äldreförvaltningen har år 2020 i budgetuppdrag att upphandla och påbörja införandet av smarta lås inom hemtjänsten i hela staden. För detta har budgetmedel med totalt 50 mkr tilldelats för perioden 2020-2022. Smarta Lås införs inledningsvis som ett fristående system eftersom det nya systemstödet Esset ännu inte införts inom äldreomsorgen.

Äldreförvaltningen samverkar med Moderniseringsprojektet för att säkerställa att de båda systemen integreras efter att de båda införts. En sådan integration kan möjliggöra bland annat effektivisering av behörighetshantering och tidsregistrering i hemtjänsten. Kostnaden för denna integration måste beaktas under perioden, liksom ökad driftsbudget för Stockholms Trygghetsjour med cirka 5 mkr årligen.

Moderniseringen av sociala system

Inom Moderniseringsprojektet ansvarar äldreförvaltningen för verksamhetsområdena äldreomsorg samt hälso- och sjukvård genom utsedda processägare och huvudprocessledare. Fokus för äldreförvaltningens arbete är utvecklingen av det nya systemstödet Esset och de förändringar av arbetssätt och verksamhetsutveckling som behövs. Under hösten 2021 kommer alla verksamheter inom äldreomsorgen att införa Esset.

Äldreförvaltningen kommer även att etablera en leveransorganisation för förvaltning och kontinuerlig utveckling av systemstödet Esset. I samband med att *Projektet för Modernisering av Sociala system* avslutas så kommer verksamhetsresurser att bekostas av verksamheterna själva. Uppskattningsvis kommer huvudprocessledaren att behöva lägga 50 procent av sin tid på arbete inom förvaltningsorganisation Esset. Även processledare kan behöva lägga mellan 25 till 50 procent av sin tid på arbete inom förvaltningsorganisation Esset.

Varje fack- och stadsdelsförvaltning behöver se över och utvärdera sitt supportbehov, särskilt med hänsyn till om det går utöver vad centrala Essetsupporten erbjuder. Rollen superanvändare kommer att arbeta med att ge lokalt användarstöd och rollen innehas vid sidan om sin ordinarie verksamhetsroll. Superanvändare kommer att bemannas och bekostas av verksamheterna själva. Om behovet av användarstöd finns under kvällar och nätter för ett verksamhetsområde behöver bemanningen utökas.

Därutöver tillkommer verksamhetsresurser som kan delta i aktiviteter för leveransorganisation Esset vid behov, till exempel vid testning. Exempel på roller som kan delta vid behov är processägare, ämnesexperter, testare med verksamhetskunskap och verksamhetscontrollers.

Metodstöd och kompetensutveckling

För att säkerställa en likvärdig och rättssäker biståndsbedömning inom staden, behövs ett väl fungerande metodstöd. Digitalisering av metoder och arbetssätt inom hemtjänsten kommer även att påverka myndighetsutövningen på olika sätt. I en framtid kan det också bli möjligt att öka handläggningseffektiviteten genom ett utvecklat beslutsstöd och automatisering av vissa processer. För att möta nya krav och omständigheter inom myndighetsutövningen krävs kontinuerlig kompetensutveckling för biståndshandläggare och beställarchefer.

I samband med den pågående moderniseringen av sociala system, utreds implementering av Socialstyrelsens modell "Individens behov i centrum" (IBIC) inom socialtjänstens alla verksamhetsområden. Modellen innebär bland annat att bedömningen på ett tydligare sätt utgår ifrån den enskildes behov istället för förutbestämda insatser. IBIC innebär ett förändrat arbetssätt och kommer att kräva omfattande utbildningsinsatser för samtliga beställare och utförare, oavsett verksamhetsområde och regiform

Riktlinjer för social dokumentation

För att äldreomsorgen ska kunna förbättras och utvecklas systematiskt är det en grundläggande förutsättning att verksamheterna för den sociala dokumentationen på ett tillfredsställande sätt. Uppföljningar av verksamheter visar att det många gånger finns en osäkerhet bland såväl chefer som personal om vad som ska dokumenteras och hur dokumentationen ska användas för planering och uppföljning av enskildas insatser. I samband med att det nya systemstödet Esset införs inom äldreomsorgen behöver därför riktlinjer för social dokumentation tas fram. I dag finns endast riktlinjer framtagna för hälso- och sjukvårdsdokumentation. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att gällande lagkrav följs,

vägleda personal och chefer, samt skapa en samsyn kring vilka arbetssätt som ska gälla vid individuell planering, dokumentation och uppföljning av genomförandet av insatser. Riktlinjerna kan även innehålla en checklista för egenkontroll så att dokumentationen sker enligt uppställda krav.

Digitalt stöd för det systematiska kvalitetsarbetet

Det finns behov av ett stadsövergripande digitalt system för en sammanhållen klagomålshantering och avvikelshantering. I dagsläget behandlas inkommande klagomål manuellt där de lämnas, bland annat till äldreförvaltningen, stadsdelsförvaltningar och verksamheter. Med ett stadsövergripande system för klagomålshantering och avvikelshantering skulle administrationen minska samtidigt som det på ett enkelt sätt skulle gå att sammanställa statistikuppgifter i arbetet med att förbättra kvaliteten inom stadens äldreomsorg.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Äldrenämndens verksamhet är främst anslagsfinansierad. Budgeten för 2020 uppgår till 195,0 mnkr netto, vilket är en ökning med 15,7 mnkr jämfört med budgeten för 2019.

Budgeten 2020 innehåller ökningsar om 19,6 mnkr enligt följande:

- Smarta lås: 5,0 mnkr
- Riktad lönesatsning: 0,3 mnkr
- Digitala trygghetslarm: 1,0 mnkr
- Digitaliseringspaket: 5,0 mnkr
- Matlyft: 2,0 mnkr
- Ungdomsbesök: 5,5 mnkr
- IOP Volontärbyrå: 0,8 mnkr

Budget 2020 innehåller generella effektiviseringar om 3,9 mnkr i förhållande till 2019.

Personalkostnaderna, i form av avtalseffekter beräknas öka med cirka 2,0 mnkr per år under planperioden.

För projektet Smarta lås inom hemtjänsten har äldrenämnden, förutom 5,0 mnkr i budget 2020 även tilldelats ytterligare 15,0 mnkr för år 2021 och ytterligare 30,0 för år 2022. Det innebär en total budget om 50 mnkr under en treårsperiod för Smarta lås. För att kostnaderna bättre ska följa den aktuella planeringen för införandet av Smarta lås bör 5,0 mnkr av dessa medel tidigareläggas från 2022 till 2021. När Smarta lås är infört i hela staden 2023 kommer det att finnas en driftskostnad för Smarta lås, bland annat i form av installation och avinstallation av lås som uppgår till 4,6 mnkr per år.

Stockholm stads avgift för att använda det Palliativa registret och SveDem är 0,8 mnkr per år. Detta är medel som äldrenämnden kommer att äska i tertiärrapport 1 2020 och en återkommande kostnad även för kommande år.

Den samlade bedömningen av äldreförvaltningens ekonomi 2020 är att det tillskott som

förvaltningen erhöll 2020 om 19,6 mnkr är kopplade till motsvarande högre kostnader. Den generella effektiviseringen om 3,9 mnkr och den lönerörelse som täcks inom befintlig ram har inneburit vissa minskningar av den ordinarie verksamheten för 2020.

3.2 Investeringar

Äldrenämndens investeringsbudget om 2,9 mnkr består i huvudsak av medel för inköp av digitala larm. Inköpen, som ska täcka behovet av löpande nyinstallation och utbyte av trasiga larm, har dock visat sig vara större än i den ursprungliga bedömningen. Ytterligare 0,7 mnkr äskades därför i äldrenämndens verksamhetsplan för 2020, vilket beviljades i kommunfullmäktiges justeringsärende, som beslutades i februari 2020. Behovet av dessa medel kommer även att behövas för 2021.

Avtalet med leverantören för trygghetslarm löper ut 2020 och ett nytt avtal kan komma att innebära en högre inköpskostnad.

Under 2020 påbörjas pilotverksamheten i uppdraget ”Smarta lås inom hemtjänsten”. Från 2021 och framåt kommer, för breddinförandet, finnas behov av en investeringsbudget för inköp av lås.

Smarta lås i hemtjänsten med tillhörande behörighetssystem är under införandet oberoende av Esset. För att effektivisera behörighetshanteringen och dra nytta av besöksregistrering och andra fördelar smarta lås innebär behöver låsplattformen integreras eller på annat sätt utbyta information med Esset. Osäkerheten om vilken investering detta innebär är stor och den aktuella uppskattningen är en årlig kostnad på 1,0 mnkr.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Inledning

Äldrenämnden hyr lokaler för myndighetsutövning och administrativ verksamhet. Lokalerna är belägna i Söderhallarna vid Medborgarplatsen och i Farsta Centrum. De totala ytorna uppgår till cirka 1 865 kvm fördelade på 880 kvm i Söderhallarna och 985 kvm i Farsta Centrum.

4.2 Annan kommunal verksamhet

4.2.1 Nuläge 31 januari 2020

Äldreförvaltningens lokaler i Farsta bedöms vara ändamålsenliga för den personalstyrka som arbetar där idag. Som nämns under rubriken ”Planerade lokalförändringar för år 2021-2030” kommer Stockholms trygghetsjour att lämna sina nuvarande lokaler under 2021.

4.2.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Planerade lokalförändringar för år 2021-2030 (första planeringsperioden)

I början av 2018 informerade fastighetsägaren till Stockholms trygghetsjourns lokaler i Söderhallarna att en ombyggnad av fastigheten planeras. Detta innebära att Stockholms trygghetsjour kommer att evakueras till andra lokaler och detta kommer att ske senast under september 2021. Under en övergångsperiod på sex månader kommer avdelningen att behöva ha tillgång till både den nuvarande lokaler och den nya.

Det kommande behovet av lokaler för Stockholms trygghetsjour påverkas av införandet av Digitala lås samt den digitala utvecklingen i staden. Detta kräver fler anställda och en större bilpark vilket kräver större lokaler än de befintliga. Kostanden för dubbla hyror under sex månader 2021 då flytten till nya lokaler kommer att innebära en tillfälligt ökad kostnad.

Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Inga lokalförändringar planeras idag för perioden 2031-2040.

4.3 Övrigt

4.3.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Äldrenämndens hyreskostnader uppgår år 2020 till drygt 5,0 mnkr (år 2019 4,7 mnkr). Intäkterna för uthyrning av del i gemensamhetsutrymmen i Söderhallarna uppgår till 0,1 mnkr.

Avtalet för lokalerna i Farsta Centrum sträcker sig till 31 mars 2025 och kostnadsökningar för dessa lokaler är endast i form av indexregleringar i hyresavtalet och bedöms endast påverka kostnadsutvecklingen marginellt under perioden 2020 till och med 31 mars 2025. Som nämnts under rubriken *Planerade lokalförändringar för år 2021-2030* råder en osäkerhet om lokalkostnaderna för Stockholms trygghetsjour då en evakuering av nuvarande lokaler kommer att ske under år 2021.

4.3.2 Samverkan

Utöver de lokaler som nämnts disponerar äldreförvaltningen, socialförvaltningen, Jobbtorg Farsta samt Farsta stadsdelsförvaltning en gemensam matsal och konferensanläggning i syfte att optimera lokalanvändningen.

4.3.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Äldreförvaltningens lokal i Söderhallarna är uppsagd från och med september 2021. Förvaltningens lokal i Farsta kan tidigast sägas upp den sista december 2020 och då vara uppsagd den 30 september 2021.